

lysningerne om s. Maria Rotunda i nærheden af Nyboder mere fyldige, fordi den ikke blot var påtænkt, men også blev begyndt i 1640, og der blev arbejdet på den lige til 1643, da pengemangel tvang til at standse. Der blev ikke tale om senere at fuldføre kirken, skønt dens mure var rejst, og 1662 gik den over til Henrik Rüse, der nedbrød den. Af det store projekt er nogle søjler af sandsten tilbage som et minde om den gamle Christian 4.s stadig levende byggelyst.

Trods den grundige gennemgang af alle kilder til kirkens historie er det ikke lykkedes at løse alle gåder ved den. Både Willem van de Veldes tegning af kirken 1658 og billedet af den på Erik Dahlbergs stik af belejringen 1659 viser en bygning uden tårn, men 1663 måtte der bruges fire tønder krudt til at bortsprænge det. Forklaringen er muligvis, at det lave tårn har været skjult af kirkebygningens højere mure.

Hefte bringer desuden rettelser og tilføjelser til bindene om de københavnske kirker og et personregister til 3-6 bind. Det ville være af stor værdi, om værket også bragte et sagregister, som kunne vejlede i den umådelige mængde af stof, men alene økonomiske grunde forbyder vel, at et ønske herom opfyldes.

Helge Søgaard

Peder Hansen Resen: *Atlas Danicus V. Lolland-Falster – Langeland – Tåsinge – Ærø – Als*. Udgivet af Henrik Hertig. (Odense Universitetsforlag, 1987). 182 s. + 12 plancher. – Peder Hansen Resen: *Atlas Danicus VI D. Ribe stift*. Udgivet af Susanne Lykke Nielsen. (Odense Universitetsforlag, 1987). 202 s. + 8 plancher.

Gennem årtier indsamlede juristen og

historikeren Peder Hansen Resen (1625-88) materiale til et stort anlagt værk, *Atlas Danicus*, der skulle være den første store Danmarks-beskrivelse, svarende til senere tiders *Trap: Danmark*. Det manuskript, der blev resultatet, fik imidlertid et sådant omfang, at det blev uoverkommeligt at få det trykt. Kun et enkelt lille prøvebind, om Samsø, udkom, i 1675. Manuskriptet, der udgjordes af 39 folio-bind, blev dog heldigvis afskrevet i flere eksemplarer, for i 1728 gik det meste af det tabt ved Københavns brand. I stedet benyttedes flittigt forkortede versioner, således det syv bind store håndskrift Uldall 186,2 i Det kongelige Bibliotek.

Der skulle gå 250 år, før man fik udgivet endnu et bind af Resens atlas, nemlig bindet med Bornholm, i 1925. Ret hurtigt kom endnu nogle bind, Helsingør i 1928, Roskilde i 1929, Viborg bispedømme i 1934 og Sydsjælland i 1935. Efter sporadiske bind i 1963, med afsnittet om Holstebro fra bindet med Ribe stift, 1967, med Århus stift, og i 1972, med Færøerne, begyndte så udgivelsen af en længere række, med Ålborg stift i 1982, Fyn i 1984 og nu Ribe stift og Lolland-Falster m.fl. øer, idet man i 1974 yderligere havde fået en udgave med alle kobberstikkene fra atlasset.

De to nu udgivne bind er forbilledlige udgaver, med teksten i dansk oversættelse, gengivelser af de gamle stik, udførlige indledninger med skildring af Peder Hansen Resens liv og arbejde, manuskriptet og dets tilblivelse og baggrund samt afskrifterne og en karakteristik af manuskriptets indhold. Hertil kommer noter, i Ribe stift-bindet endda ganske udførlige, og litteraturlister og person- og stednavneregistre.

Herefter mangler blot udgivelse af beskrivelsen af København, dele af Sjælland, Møn, Grønland, Island og

Gotland. Der skulle være mulighed for efter århundreder at få afsluttet udgivelsen af dette enestående værk, der

på en lidt ujævn, men charmerende måde fortæller om et fjernt Danmark.

Ole Degn

DET 19. ÅRHUNDREDE

Finn H. Lauridsen (red.): *Festskrift til Vagn Dybdahl*. (Erhvervsarkivet, 1987). 477 s.

I den hastigt voksende strøm af festskrifter, der udsendes i disse år i anledning af danske historikers 60-, 65- eller 70-års fødselsdage, hævder Festskrift til Vagn Dybdahl sig absolut blandt de bedste. Det gælder både indhold og udstyr.

Det vil være velkendt for de fleste, at Vagn Dybdahl har ydet en banebrydende indsats som Erhvervsarkivets skaber og udvikler frem til 1979, hvor han tiltrådte embedet som rigsarkivar. Derudover har han haft en vidtfavnende virksomhed som universitetslærer, forsker, redaktør og udgiver, samt som forskningsadministrator og -politiker. Det digre festskrift indeholder 22 bidrag fra en forfatterkreds, der har sit tyngdepunkt i miljøet omkring Erhvervsarkivet, der da også pryder bogens omslag. Også den nærmeste familie er blandt medarbejderne. Således har Annegrete Dybdahl udarbejdet den store bibliografi over Vagn Dybdahls forfatterskab, inklusive signerede avisartikler. Ledere og andre anonyme artikler i den socialdemokratiske presse og forskellig ghostwriting for socialdemokratiske politikere er ikke forsøgt medtaget. Men den omfangsrige bibliografi fortæller meget om den alsidighed og flid, festskriftets genstand har lagt for dagen i tidens løb. På mange måder er det blevet til en pionerindsats inden for især erhvervs-, social- og lokalhistorie i 1800- og 1900-

-tallet, ligesom Vagn Dybdahl også har arbejdet for at udvikle arkiverne som forskningsinstitutioner. På disse felter er han fortsat aktiv – det er ikke et festskrift til en pensionist.

Festskriftartiklerne grupperer sig inden for Vagn Dybdahls hovedinteresse områder. Fra det erhvervshistoriske felt kan nævnes, at Per Boje har skrevet et bidrag til Odensefabrikken Thomas B. Thriges historie med mange nyttige oplysninger om brugen af virksomhedsregnskaber. Lars Dybdahl skriver under titlen »Virkelig kunstindustri« om industriel formgivning i Mellemkrigstiden og samarbejdet mellem kunstnere, arkitekter og industri. Erhvervslovgivningen behandles bl.a. af Inger Dübeck i en artikel om begrebet »illoyal konkurrence«, der belyses ud fra en retshistorisk baggrund, og tilblivelsen af de forskellige konkurrencelove i Danmark. Ib Gejl behandler tændstikloven 1874, et eksempel på en tidlig miljølov, og Birgit Nüchel Thomsen undersøger organisationernes politiske indflydelse i forbindelse med tilblivelsen af prisaftaleloven af 1931. Endelig kan nævnes, at Jørgen Fink i en artikel om den nye lavsbevægelse giver en prøve på nogle af de forskningsresultater, han er kommet frem til i forbindelse med den disputats, der er udkommet i år. Den nye lavsbevægelse stod for mislykkede bestræbelser for at indføre konkurrencebegrænsende regler blandt bygnings-snedkere og malermestre i København i begyndelsen af 1900-tallet.

Der tegnes også portrætter af er-